



## In vrijheid geschreven...

Over C. BRAECKMAN en M. DE KOCK, *Wij leven toch in een vrij land? Rechten en vrijheden in België*, Leuven, 1980.

In de media gonst het nu al 2 jaar van de berichten en de geruchten over van alles wat met 'politie' heeft te maken en, meer speciaal, over de ordehandhaving, de verzameling van inlichtingen en de toepassing van strafrechtelijke bevoegdheden. Deze niet aflatende stroom van informatie is zo verschillend van omvang, zo gevarieerd van herkomst en samenstelling, zo veranderlijk van politieke kleur en zo wisselend van structuur, dat het een uitermate moeilijk en tijdrovend karwei zou zijn om deze massa informatie overzichtelijk in kaart te brengen, kritisch te evalueren en globaal te interpreteren. Dit werk is des te lastiger omdat er op dit moment weinig mogelijkheden zijn om onafhankelijk van de betrokken instellingen en diensten exacte gegevens over politie te verzamelen. Niet alleen is er een ontstellend gebrek aan materiaal over de organisatie en werking van het politieapparaat, maar ook zijn zeker de centrale onderdelen van dit apparaat jammer genoeg niet (meer) toegankelijk voor derden. Het zal nog ten minste 50 jaar duren vooraleer een klare en

genuanceerde kijk op de huidige gebeurtenissen mogelijk is; dan gaan misschien enkele van die archieven open zonder welke een gedegen onderzoek van wat er zich momenteel afspeelt maar moeilijk mogelijk is!

In het licht van deze situatie mag het boek van C. Braekman en M. De Kock (1) over "de belangrijkste problemen in verband met alles wat onze rechten en vrijheden bedreigt" en over de strategie "voor de verdediging van de democratische vrijheden" gerust verdienstelijk worden genoemd.

Zijn verdienste is er eerst en vooral in gelegen dat op een min of meer thematische wijze uitdrukking wordt gegeven aan het ongenoegen en aan de onrust die bepaalde politiediensten en politiepraktijken veroorzaken, vooral in socialistische kringen. Zelfs op die plaatsen waar de auteurs zich al te zeer laten meeslepen door hun eigen proza, behoudt dit boek deze waarde: die wat overspannen kijk op de problematiek is òòk reëel.

Het boek stelt ook een aantal heuse problemen aan de orde die niet slechts het politieapparaat betreffen, maar die in wezen de globale ordening van ons politiek bestel raken en dus ieder van ons aangaan. Problemen in elk geval die een

---

*Fijnaut is wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de afdeling strafrecht en criminologie van de K.U. Leuven*

serieuze aandacht resp. een krachtige aanpak van de zijde van de politieke overheid verdienen. Om er een paar te noemen: de machtsverhoudingen tussen de diverse politiediensten en hun overheden; de organisatie van het politieke-inlichtingenwerk en de verzameling van criminele informatie, nationaal en internationaal; de hantering van aanhoudingsbevoegdheden en de regeling van het gerechtelijk vooronderzoek in het algemeen; de verhouding tussen de landmacht, de rijkswacht en de gemeentepolitie op het vlak van de ordehandhaving; de activiteiten van extreem rechtse groepjes en het optreden van politie en justitie hiertegen; de groei van de particuliere politiediensten. Braeckman en De Kock zetten al deze problemen op een rijtje, illustreren ze met talrijke opmerkelijke voorvallen en voorzien ze van heel wat rake kanttekeningen. Hun boek biedt een kijk op deze problemen waar al wie in de betrokken sectoren van het maatschappelijk leven enige verantwoordelijkheid draagt, niet om heen kan. Daarvoor is die kijk te wijd verbreid en heeft hij ook te veel houvast aan dingen die daadwerkelijk gebeuren. In ieder geval zou het volkomen misplaatst zijn dat degenen die ambtelijk en politiek de hoogste verantwoordelijkheid ten overstaan van de genoemde problemen hebben, dit boek naast zich zouden neerleggen omdat er nogal wat zaken instaan die feitelijk onjuist zijn en/of interpretatief erg aanvechtbaar. Dit zou, politiek gezien, niet alleen een domme miskennis van een ernstige problematiek zijn, maar het zou ook getuigen van een ontoelaatbare vorm van cynische arrogantie: het valt ook die verantwoordelijken te verwijten dat er al jaren weinig of geen actie en ruime opening van politieke zaken wordt gegeven, en dat geïnteresseerde buitenstaanders dus gemakkelijk fouten maken als zij trachten te analyseren wat er op

't stuk van politie, justitie en leger gebeurt. Dit grote gebrek aan openheid is trouwens één van de belangrijkste redenen waarom boeken als *We leven toch in een vrij land?* worden geschreven. Immers, wat vreet de legitimiteit van de democratische rechtsstaat meer aan dan de monopolisering van politiek vitale informatie door politieke en ambtelijke elites!

#### Maar toch .... : de bezwaren

Een eerste bezwaar is dat er nogal wat zaken instaan die gewoon onjuist zijn. Hierbij kan o.m. worden gedacht aan sommige passages uit de beschrijving van de organisatie en de evolutie van het Belgische politieapparaat: de verhouding tussen vreemdelingendienst en staatsveiligheid (p. 16), de toewijzing van gerechtelijke opdrachten aan de diverse politiediensten (p. 27), de achteruitgang van de gemeentepolitie (pp. 29-30)... Het is hier niet de plaats om de fouten die op dit vlak worden gemaakt, recht te zetten, maar wel om op te merken dat dergelijke fouten met een beetje meer speurwerk te vermijden waren. Zij zijn in elk geval niet zonder meer terug te voeren op de ontoegankelijkheid van het politieapparaat. En waren die fouten vermeden dan had niet alleen de lezer een beter beeld van de situatie gekregen, maar dan zou dit boek ook hebben gewonnen aan overtuigingskracht bij degenen die ambtshalve weten hoe het politieapparaat in elkaar zit.

Daarenboven worden in dit boek ook 'feiten' verkocht die er helemaal niet hadden mogen instaan. Hier gaat het niet meer om slordigheden maar om fouten die wijzen op een zeker gebrek aan ernst. Ik wil er twee noemen. Op p. 33 wordt geponeerd dat "in tegenstelling tot zijn Belgische collega de Britse bobby het vertrouwen en zelfs de

genegenheid van de bevolking (heeft weten te bewaren". Deze stelling hangt, voor wat de Belgische politiemann betreft, totaal in de lucht. En het koektrommelbeeld van de bobby dat de lezer wordt voorgehouden, is ronduit lachwekkend. De auteurs hadden zeker mogen weten dat de Engelse politie o.a. bij de kleurlingenbevolking helemaal niet zo geliefd is. Meer dan eens hebben niet-blanken zich massaal en met geweld gekeerd tegen de bobby's omwille van hun discriminerend optreden. Dichter bij huis ligt het 'feit' dat van de heer H. Bekaert, die jarenlang koninklijk commissaris is geweest voor de herziening van het wetboek van strafvordering, wordt gezegd (p. 141) dat hij "hard (heeft) gewerkt maar iets concreets heeft hij nooit afgeleverd". Dit laatste is pertinent onjuist. De heer Bekaert heeft niet alleen in meerdere publikaties zijn plannen voorgesteld, hij heeft al jaren geleden ook een volledig uitgewerkt voorstel van een nieuw wetboek van strafvordering ingediend bij de minister van justitie en bij het parlement. Het is in mijn ogen een zware fout om zo lichtzinnig te oordelen over het grootse werk dat door Bekaert werd verricht. Jammer genoeg worden ook de interpretaties die de auteurs geven aan bepaalde ontwikkelingen herhaaldelijk gekenmerkt door lichtzinnigheid. Zo gaat het toch te ver om het tegenwoordige optreden van de rijkswacht tegen betogingen op één lijn te zetten met het optreden van koloniale legers en van de Argentijnse politie tegen de 'binnenlandse vijand' (pp. 55-56). Sorry, wie zulke dingen schrijft, weet niet waarover hij het heeft. Zulke parallellen getuigen niet slechts van een gebrekkige kennis van zaken, maar wijzen toch ook op een gebrekkige gave des onderscheids. En de auteurs maken het helemaal te dol als zij de razzia-achtige acties van politie en rijkswacht in de grote steden associëren

met het optreden van de Russen in Kaboel (p. 66). Er zijn zeker bedenkingen te maken bij deze acties maar ze zo voorstellen is onzinnig! Minder lichtzinnig, maar toch ook niet voorzichtig genoeg springen de auteurs om met de waardevolle gegevens die zij hebben verzameld over de EEG-werkgroep Trevi. Zo gaan zij te ver als ze suggereren dat er zo langzamerhand een "Europa van de politiediensten" tot stand is gekomen. Van zo'n Europa is nog lang geen sprake, onder meer niet omdat er in de schoot van genoemde werkgroep te veel onenigheid bestaat. Over Trevi oordelen zonder dit laatste onder ogen te zien moet wel leiden tot verkeerde conclusies.

Met al deze voorbeelden van onzorgvuldigheid en lichtzinnigheid kom ik bij mijn grootste bezwaar tegen dit boek, nl. dat er enerzijds voortdurend, en terecht, wordt geëist dat politie, justitie en welke instelling dan ook die te maken heeft met 'rechten en vrijheden', de grootst mogelijke terughoudendheid en voorzichtigheid betrachten in hun optreden, terwijl de auteurs van dit boek (toch exponenten van de mensenrechtenbeweging) zelf nogal eens met de pet slaan naar de toestand van de rechtsstaat in dit land. In de inleiding schrijven zij dat hun boek "vaak de allure krijgt van een akte van beschuldiging". OK, dat zij politie, justitie, leger enz. doorlichten, dat is nodig, dat is hun rol. Maar ik geloof dat zij met deze akte de zaak die ze zeggen te behartigen, niet zo'n goede dienst hebben bewezen. De tegenspraak tussen de normen die anderen worden voorgehouden, en hun eigen manier van doen ondermijnt hun streven en hypothekeert de verdiensten die dit boek zeker heeft. Het is niet zo'n grote kunst om de eigen achterban te overtuigen van het eigen gelijk, maar wel de tegenpartij... Ten slotte, deze tegenspraak lijkt mij mede het gevolg van het gebrek aan een

klaar en duidelijk globaal oordeel over de toestand van het regime. Na lezing van het boek weet men immers nog niet of we volgens de auteurs nu leven in een vrij land of niet. De ene keer wordt de lezer immers aangepreft dat de dictatuur nakende is, de andere keer wordt hem

verteld dat België bij verre na geen politiestaat is (p. 53). Ja, in wat voor regime leven we nu ? In een land met belangrijke politieke problemen op het vlak van justitie en politie, maar dat weten we al jaren.

□

(1) *Wij leven toch in een vrij land ?* Rechten en vrijheden in België. Leuven, Kritak, 1980, 244 pp. (365 fr.).